

De Lokale Rekenkamer adviseert gemeentelijke en provinciale rekenkamers

'Wij kijken meer naar politieke besluitvorming dan naar accounting'

Vijf jaar bestaat De Lokale Rekenkamer inmiddels. Sinds in 2002 het dualisme werd ingevoerd en gemeenteraden verplicht werden een rekenkamer in te stellen, heeft men 285 raden geadviseerd.

Geeske Wildeman: "Ons grote voordeel is dat we volstrekt onafhankelijk zijn."

ADRIE BOXMEER

de Publieke sector

Even het geheugen opfrissen. In 2002 werd het duale stelsel

van kracht. Gemeenteraden kregen meer eigen verantwoordelijkheden die pasten bij de positie van het hoogste orgaan binnen een gemeente. De raad kreeg onder meer het recht om zelfstandig onderzoek te doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van gemeentelijke uitgaven. Hiertoe moesten gemeenteraden lokale rekenkamers oprichten. Veel gemeenteraden kregen hierbij hulp van adviesbureau De Lokale Rekenkamer, dat in 2002 werd opgericht door Roel Freeke. Hij was op dat moment gemeenteraadslid voor de ChristenUnie in Utrecht. Freeke constateerde als lid van de Utrechtse Rekenkamer dat het voor veel raadsleden nog wel eens lastig zou kunnen worden om een eigen rekenkamer op te richten. Zeker gezien alle andere veranderingen die het dualisme in hun werk teweegbracht. Daarnaast was Freeke ook betrokken bij de oprichting van Jacques Necker, een bureau dat veel onderzoeken voor lokale rekenkamers uitvoert. Het bureau is vernoemd naar een Zwitserse bankier die in drie verschillende Franse regeringen, onder meer ten tijde van de Franse Revolutie, minister van Financiën was.

Jacques Necker was voorstander van een zo groot mogelijke financiële transparantie.

Voorzitters en directeuren

Geeske Wildeman is senior adviseur bij De Lokale Rekenkamer. "Naast het adviseren van gemeenteraden leveren we ook op interimbasis voorzitters en directeuren voor de diverse gemeentelijke rekenkamers", vertelt ze. "We helpen gemeenteraden ook bij de werving en selectie van leden voor hun rekenkamer. Verder verzorgen we voor deze leden trainingen en coaching. Als een rekenkamer een paar jaar functioneert, voeren wij op verzoek een evaluatie uit. Hierbij toetsen we onder meer of de voorgenomen taken zijn uitgevoerd, of de rapportage en communicatie voldoen, en wat er gebeurt met de aanbevelingen."

Top 5 onderwerpen onderzocht door lokale rekenkamers

1. Grondbeleid
2. Subsidiebeleid
3. Inhuur externen
4. Kwaliteit van de programmabegroting
5. Zaken rondom grote bouwprojecten (aanbesteding, communicatiebeleid, overschrijdingen)

BRON: DE LOKALE REKENKAMER

De Lokale Rekenkamer levert ook op interimbasis voorzitters en directeuren voor gemeentelijke rekenkamers.

De Lokale Rekenkamer adviseert alleen gemeenteraden, benadrukt Wildeman. "We werken dus bewust niet voor het College van B en W. Accountantskantoren als Deloitte en Ernst & Young doen dat wel. Dat maakt ze in onze ogen vanwege het dualisme ongeschikt om ook de gemeenteraad te adviseren."

Financiële expertise

Wildeman is de eerste om te erkennen dat de term 'rekenkamer' tot misverstanden kan leiden. "De naam suggereert dat lokale rekenkamers uitgaven van een gemeente narekenen en kijken of de uitgaven wel rechtmatig zijn. Die suggestie is niet juist, want dat is het werk van accountants. Rekenkamers onderzoeken de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gemeentelijk beleid, en begeven zich hiermee meer op het terrein van de politieke besluitvorming dan op dat van de accounting. Daarom werken bij De Lokale Rekenkamer ook geen accountants. De meeste medewerkers zijn poli-

FOTO: MARIA BROUWER

Grondbeleid is één van de belangrijke onderzoeksterreinen.

ticoloog of bestuurskundige.” Het neemt niet weg dat het adviesbureau indien nodig wel een beroep doet op accountants.

Want het inschakelen van financiële expertise is bij veel onderzoeken bijzonder nuttig. Zeker omdat de meeste rekenkamers de afgelopen jaren het eerst onderzoek hebben gedaan naar het grondbeleid, het inhuren van externe adviseurs en het subsidiebeleid. Dat zijn terreinen waar veel geld in omgaat. Indien gewenst helpt onderzoeksbureau Jacques Necker bij dergelijke onderzoeken.

Terugverdienen

In 2002, bij het begin van het dualisme, waren er maar weinig gemeenteraadsleden voor de

verplichting om een eigen rekenkamer in te stellen. Wildeman: “Ze beschouwden het als iets dat hen vanuit Den Haag werd opgelegd. Inmiddels is men er achter gekomen dat rekenkamers ook iets kunnen opleveren. Om te beginnen leidt een onderzoek altijd tot een antwoord op de vraag of de gemeente haar doelen wel bereikt. Daarnaast kan een onderzoek van een rekenkamer ook geld opleveren.”

Tot die conclusie was de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Klaas de Vries in 2002 ook al gekomen. Hij pareerde de kritiek van met name veel kleinere gemeenten dat het alleen maar meer werk en kosten zou betekenen met de opmerking ‘dat een goede rekenkamer zichzelf zou terugverdienen’.

‘Als accountantskantoren voor het College van B en W werken, maakt dat ze in onze ogen ongeschikt om ook de gemeenteraad te adviseren.’

Onafhankelijke leden

De rekenkamer kost raadsleden tegenwoordig bovendien minder tijd, zeker nu steeds meer gemeenteraden besluiten om alleen onafhankelijke leden te benoemen. In de begintijd waren er nogal wat raadsleden die in een rekenkamer zitting namen. Dat was een verre van ideale situatie, vindt Wildeman. Nog afgezien van het ontbreken van ervaring met het uitvoeren van onderzoeken, had het lidmaatschap van raadsleden ook een politiek nadeel: “Want als een rekenkamer de doelmatigheid van gemeentelijk beleid onderzoekt, kan dat gevolgen hebben voor de positie van de wethouder die dit onderwerp in zijn portefeuille heeft. In een rekenkamer met raadsleden is er een grotere kans op discussies tussen de raadsleden die tot partijen behoren van de coalitie en de oppositie. Er is uiteraard niets tegen zo’n discussie, maar die hoort thuis in de gemeenteraad en niet in een rekenkamer. Die moet onafhankelijk onderzoek doen. Wat de raad daarmee vervolgens doet moet hij weten.”

Meest voorkomende fouten

Na vijf jaar dualisering heeft adviesbureau De Lokale Rekenkamer inmiddels een lijst opgesteld van meest voorkomende fouten waarop lokale rekenkamers stuiten. Wildeman: “Gemeenten hebben vaak prachtige plannen maar geven niet aan hoe ze die willen realiseren. Zo is iedere gemeente voorstander van meer veiligheid. Maar hoe bereik je dat? Door meer politieagenten? Of door betere straatverlichting? Ook communiceren veel gemeenten onvoldoende met hun burgers. Ook een klassieker is de overschrijding van het budget. Bijvoorbeeld: de gemeenteraad heeft een bepaald bedrag beschikbaar gesteld voor het onderhoud van de groenvoorzieningen. Na een halfjaar blijkt het geld al op te zijn. Veel gemeenten gaan dan gewoon door met geld hieraan uitgeven, terwijl daar eigenlijk een nieuw besluit van de gemeenteraad voor nodig is.” ■

Meer informatie: www.delokalerekenkamer.nl.

